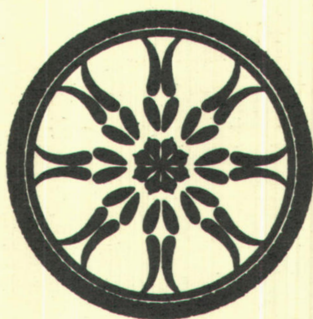

SADDHARMA

de afbeelding van de Buddha-figuur op de titelpagina is een foto van een 18de eeuws Japans beeld.
Deze Buddha heet AMIDA, de Buddha van het oneindige licht, heer van het westerse paradijs, gezeten in de handhouding van meditatie
het beeld bevindt zich in het Leids Volkenkundig Museum
de foto werd gemaakt door Else Madelon Hooykaas

S A D D H A R M A

TIJDSCHRIFT STICHTING NEDERLANDS BOEDDHISTISCH CENTRUM

9e jaargang 2e aflevering juni 1976

Redactie-adres: Bornsestraat 61 - Hengelo (O.)
Secretariaat Stichting: Hugo de Grootstraat 52, Nijmegen.
Postgiro: 152 00 22, t.n.v. de penningmeester van de Stichting Nederlands Boeddhistisch Centrum, Hinkeloordseweg 8, Wageningen.
Min. donatie 1976 ƒ 30,--; (echtpaar ƒ 40,--; studerenden ƒ 20,--).

MEDEDELINGEN VAN HET BESTUUR

V o o r j a a r s b i j e e n k o m s t

Zeer bijgedragen tot het welslagen van deze bijeenkomst heeft Prof. Westhoff die op de zaterdagavond een lezing over boeddhisme in Japan verzorgde. Hij heeft bijzonder veel aandacht en moeite aan de voorbereiding besteed. Niet alleen toonde hij ons dia's die door hemzelf ter plaatse gemaakt zijn, maar tevens had hij dia's laten maken van afbeeldingen uit een prachtige collectie kunstboeken, welke hij ter inzage had meegenomen. Met veel zorg, en heel knap, waren deze dia's gemaakt door zijn zoon. Dank zij dit alles werd het een voordracht waarbij ook meer onbekende aspecten van het Japanse boeddhisme en de geschiedenis daarvan ruime aandacht kregen en helder werden uiteengezet. Wij brengen prof. Westhoff hier hartelijk dank voor dit alles; een dank waarin wij ook gaarne zijn zoon en eveneens zijn vrouw (die de projector bediende) betrekken.

De tweede dag van de bijeenkomst droeg een ander karakter. Met veel genoegen hebben wij bhikkhu Santithito in ons midden ontvangen, die een toespraak heeft gehouden. Daarna stelden de aanwezigen een aantal vragen, welke door de bhikkhu met verve en kennis van zaken werden beantwoord.

In de middag volgde het gesprek over de afvaardiging uit Nederland in de Europese Boeddhistische Unie. Besloten werd dat men mej. J. Huisman, behorende tot de Buddharama-tempel te Waalwijk, die de facto de vertegenwoordiging reeds op zich heeft genomen, zal verzoeken deze taak te blijven vervullen. Zij zal dan toetreden als lid van het Algemeen Bestuur van onze Stichting. Wij (de Stichting) en de "Buddharama-tempel" zullen de hieruit voortvloeiende kosten samen dragen. Mocht een (of meer) der andere groeperingen zo sterk worden dat men redelijkerwijs inspraak t.o.v. de afvaardiging kan verlangen, dan zal een ballotagecommissie uit de bijdragende instellingen hierover beslissen; uiteraard zal een nieuw toetredende dan eveneens bereid moeten zijn in de kosten te delen.

Wisseling bestuursleden

In de aan de bijeenkomst voorafgaande vergadering van het Algemeen Bestuur, zijn er enkele leden van het Dagelijks Bestuur afgetreden en andere in de open gekomen plaatsen benoemd.
De voorzitter Mr. L. Boer heeft naar eigen inzicht onvoldoende tijd om zijn volle aandacht aan de zaak van het boeddhisme te kunnen geven. Hij is besloten als zodanig af te treden, maar is bereid zitting te blijven hebben in het Dagelijks Bestuur als gewoon lid.
De vice-voorzitter Prof. Dr. V. Westhoff heeft wegens zeer drukke en nog jaarlijks in omvang toenemende werkzaamheden eveneens zijn functie neergelegd. Ditzelfde is het geval met de heer J. den Boer, secretaris.

De vervanging der bestuursleden is geregeld als volgt.
Mevrouw dr. A.C.M. Kurpershoek-Scherft heeft het overnemen van de voorzittershamer aanvaard.
De heer E. Bruyn werd bereid gevonden het vice-voorzitterschap op zich te nemen.
De heer M. Schouten tenslotte zal thans het secretariaat gaan vervullen.
Het penningmeesterschap blijft berusten bij mevrouw Doing-Huis in 't Veld.

Het past ons de drie bestuursleden die thans van hun functie afscheid hebben genomen, onze grote dank te betuigen voor het vele dat zij voor de Stichting hebben gedaan en tot stand gebracht. De heer Boer was een voorzitter die welhaast alle eigenschappen die voor deze functie van belang zijn, in zich verenigde. Hij heeft de Stichting geleid met zin voor de realiteit,met een inventieve geest, en soms zelfs met brille. Verbale gaven paarde hij aan gevoel voor humor, onverzettelijkheid en leidersgaven aan het vermogen zich aan omstandigheden aan te passen en te relativeren. Wij laten hem node als voorzitter gaan; niettemin zijn wij dankbaar gestemd, dat hij als gewoon lid het Bestuur in de toekomst terzijde wil blijven staan.

Het is met niet geringere spijt dat wij afscheid hebben genomen van onze vice-voorzitter Prof. Westhoff. Wat hij voor onze Stichting betekend heeft, is moeilijk in woorden uit te drukken. Ten volle kwam het tot uiting bij het bezoek van de Dalai Lama in ons land, toen prof. Westhoff voorzitter van de ontvangstcommissie was. Hij heeft deze taak, in alle eenvoud en bescheidenheid, vervuld met waardigheid en stijl. Als hetgeen de Stichting doet van niveau getuigt, dan komt de verdienste daarvan voor een groot deel aan hem toe. Menigmaal heeft zijn scherpe inzicht ons, indien we voor problemen stonden, het te volgen spoor gewezen, dat dan immer het juiste bleek te zijn. Wij zullen hem bijzonder missen, al is er de geringe troost, dat hij erin heeft toegestemd lid van het Algemeen Bestuur te blijven. Op deze grond mogen wij hopen hem nog menigmaal in ons midden te begroeten en naar zijn adviezen te mogen luisteren.

De derde die het Bestuur verlaten heeft is de secretaris, de heer den Boer. Al niet minder node hebben wij voor de motieven van hem moeten zwichten! Wij weten dat zijn beroepstaken een zware last op hem leggen en moeten zijn besluit wel billijken.
Het functioneren van een Bestuur is echter geheel afhankelijk van de wijze waarop het Secretariaat wordt waargenomen en dit was bij de heer den Boer in allerbekwaamste handen. De leden van het bestuur weten hoe

voorbeeldig genotuleerd werd en op welk een knappe, conciese wijze hetgeen op vergaderingen besproken werd, door de heer den Boer weergegeven werd. Weer tijdens het bezoek van de Dalai Lama heeft hij zeer veel werk op voortreffelijke wijze verricht. Ook hem zeggen wij hier allerhartelijkst dank voor de wijze waarop hij zijn vele gaven voor de boeddhistische zaak heeft ingezet.

In het bovenstaande heb ik heel wat superlatieven gebruikt; insiders zullen weten dat geen van deze te veel of overdreven is. Ieder der drie afgetredenen komen ze toe in gelijke mate. Te meer zal men kunnen begrijpen dat de nieuwe bestuursleden de taak van hun voorgangers niet dan vervuld met grote schroom overnemen.
De nieuwe voorzitter is tevens uw redactrice. Mag zij haar taak beginnen met u één verzoek voor te leggen? Wil ieder van u eens rondkijken in de kennissenkring of men niet één persoon weet die zich interesseert voor het boeddhisme en als belangstellende kennis met onze Stichting wil maken? Méér donateurs - dat is het eerst noodzakelijke.

D o n a t i e s 1 9 7 6

Wilt u uw donatie over 1976, voorzover dit nog niet gebeurd is, overmaken vóór 1 juli a.s.? (gironr. zie pag. 1).

E e n g r o t e g i f t v o o r h e t N â r a d a - f o n d s

Een onzer donateurs heeft het Nârada-fonds ƒ 1000,-- geschonken. Wij zijn met deze grote gift bijzonder verblijd. Zoals u bekend is, is het Nârada-fonds, behalve een reserve-fonds, meer speciaal bedoeld voor de uitgave van brochures.
Met grote zorgvuldigheid zullen wij voor dit bedrag een passende bestemming zoeken; t.z.t. zullen wij u inlichten over het besluit hieraangaande.
De gever, die onbekend wenst te blijven, zeggen wij zéér grote dank.

N a j a a r s b ij e e n k o m s t

De najaarsbijeenkomst is vastgesteld op 2 en 3 oktober a.s., in Centrum Hyde Park te Driebergen.
Wij hopen op deze bijeenkomst een hoge gast te mogen verwelkomen. Wij kunnen momenteel nog geen nadere onthullingen hieraangaande doen, maar wij hebben reden te hopen dat het een weekend van heel bijzonder karakter zal worden.

BOEDDHISTISCHE ACTIVITEITEN

Van 12 t/m 27 juni a.s. wordt een 2 weken durende Mahâyâna-meditatie-cursus gegeven, in deze (niet Zen-) vorm voor 't eerst in Nederland. Deze cursus staat onder leiding van de monnik-leraar Marcel Bertels en wordt gehouden in het Internat. Theosofisch Centrum, Meentweg 8, Huizen. Alle inlichtingen zijn te verkrijgen bij Paula Koolkin, Postbus 1756, Amsterdam-C.

De Karma Chophal Ling-stichting is zeer actief, vooralsnog op twee fronten. Wij geven beide adressen: Oranjelaan 26, Harderwijk; Faustdreef 121, Utrecht.
In mei zijn er, in de Kosmos en op Theresiahoeve (in Langenboom), ontmoetingsdagen met Lama Chime Rinpoche gehouden.

In de Buddharama-tempel in Waalwijk is de bhikkhu Mettaviharee uit Thailand teruggekeerd. Er verblijven hier nu dus weer twee monniken.
De Buddha-dhamma Stichting te Amsterdam wordt gereorganiseerd. Reden hiervan is het vertrek naar het buitenland van de heer Monshouwer, te wiens huize de stichting gevestigd was.

Tot voorzitter van de A.M.M.-Orde afdeling Nederland is benoemd mevrouw H.A.M. Perk-Meeuwesen. Wij wensen haar geluk met deze benoeming, en sterkte bij de uitoefening van haar taak.

Het Instituut "Interreligio" te Rotterdam (tel. 010-115111)) organiseert een internationaal "Interreligio-Weekend" op 12 en 13 juni a.s. in het Vormingscentrum "Venwoude". Het thema is "Religieuze Communicatie".

MEDITATIE- EN YOGAPRAKTIJK "ECKEHART".

Op 1 maart j.l. werd een samenwerking aangegaan tussen twee meditatie-instructeurs en twee yoga-leraressen onder de naam: Meditatie- en Yogapraktijk "Eckehart". Het secretariaat van deze praktijk is gevestigd op het adres:: v.H.v. Ammerstollaan 61 te Leusden. Uit de ons toegezonden circulaire citeren wij het volgende:

"Men kan het begrip meditatie op verschillende wijzen definiëren. Niettemin zal daarbij wel als kenmerk gelden dat men als het ware de blik naar binnen keert, tot "introspectie" overgaat. Evenzeer zal echter tot uitdrukking moeten komen dat meditatie een religieus gebeuren is en niet b.v. een oefening ter verkrijging van bepaalde "gaven" of ter verbetering van de geestelijke gezondheid (ofschoon deze wel een begeleidend verschijnsel kunnen zijn).

Bestaat er rond het begrip meditatie veel misverstand, niet minder is dit het geval ten aanzien van het begrip yoga. In niet geringe mate is dit toe te schrijven aan het feit dat beide vaak omringd worden met Oosterse gebruiken, rituelen en gedachtenpatronen, welke ons in wezen vreemd zijn.

De meditatie- en yogapraktijk "Eckehart", staand onder auspiciën van de "Stichting Universum" te Amsterdam, kiest welbewust als uitgangspunt het Westers cultuurpatroon, doch laat zich overigens inspireren door datgene wat het Oosten, op voor ons zinvolle wijze, te bieden heeft. Daarbij betrekt zij in haar beschouwingen dat Westerse en Oosterse mystiek eenzelfde voedingsbodem hebben in de menselijke psyche en elkaar daardoor positief kunnen beïnvloeden.

In het bijzonder is dit het geval indien een relatie wordt gelegd tussen de mystiek van de Westerse Meester Eckehart (1260-1327) en het Oosterse Zen.

Opmerkelijk is in dit verband dat, terwijl hedentendage in het Westen Zen beoefend wordt, in het Oosten Eckehart-studies ontstaan!

De meditatie- en yogapraktijk "Eckehart" gaat uit van drie elementen:

Eckehartse mystiek,
Zen-methodiek en
Hatha-yoga.

Deze elementen worden met elkaar in verband gebracht op een wijze, welke correspondeert met de behoeften van de moderne Westerse mens.

Concreet komt dit tot uidrukking in:

- het geven van instructie op het gebied van de meditatie, zowel individueel als aan grotere of kleinere groepen (welke laatste de naam dragen van "Zen-Huiskring")
- het geven van lessen in de Hatha-yoga;
- het verschaffen van voorlichting op het gebied van yoga in z.g. yoga-vriendenkringen;
- het verstrekken (ook schriftelijk) van adviezen over meditatie.

De door ons gevolgde methode wordt wel genoemd de "objectloze meditatie". Zij omvat een drietal stadia:

1. oefenen,
2. beschouwen en
3. het (eigenlijke) mediteren.

welke op de bijeenkomsten steeds in acht genomen worden.

Voor wat betreft de Hatha-yoga nog het volgende. Hatha-yoga bevordert de harmonie van lichaam en geest op een onnavolgbare wijze.Voor de gespannen westerling is dit op zichzelf reeds een belangrijke zaak. Velen beoefenen dan ook deze yoga-vorm om zich stabieler te voelen en het leven beter aan te kunnen. Maar evenzeer kan de Hatha-yoga als

"springplank" dienen voor de meditatie. Beide mogelijkheden hebben onze aandacht.

Tot slot zij uitdrukkelijk gesteld dat de meditatie- en yogapraktijk "Eckehart" los staan van een bepaalde godsdienst of levensbeschouwelijke richting. Noch is zij gebonden aan enige "guru" van Oost of West. In feite geldt dat ieder zichzelf tot "guru" moet zijn!

In dit opzicht beaamt zij de woorden van een verlicht middeleeuwer: "Laat een ieder die god vereren, die hij verkiest. Wie aan zijn god gelooft, diens hart vindt vrede."

BEZOEK KARGYUDPA-GROEP

Op 8 en 9 mei organiseerde mevrouw Ans Stade een weekend voor leden en belangstellenden in de Tibetaanse Kargyudpa-methode. Dit vond plaats in Spaubeek, een klein plaatsje in het prachtige Limburgse landschap. Mevrouw Stade was zo vriendelijk mij hiervoor uit te nodigen, evenals het verdere bestuur van "Karma Chöphel Ling" mij een uitnodiging gaf.
De bijeenkomst vond plaats op een tot gastverblijf omgebouwde boerderij, die alle gelegenheid biedt bijeenkomsten buiten te houden. De leiding van dit weekend was in handen van Olé Nydahl, die een duidelijke uitleg gaf over verschillende aspecten in de Kargyudpa-methode en puja en meditatie leidde.

Mevr. in 't Hout van Woerden.

De Stichting T i d o r p zal in de maanden juli en aug. een Vipassana-meditatiecursus houden, voor het eerst op eigen terrein. Kosten ƒ 25,-- p.d. (studenten ƒ 12,50). Aanmelding door vooruitbetaling van ƒ 25,-- op Postgiro nr. 910011, of in gesloten brief aan Tidorp, Postbus 10, Haamstede. Informatie tel. 01115 - 2355,ma, di, wo, na 19.00 uur.

NAMARUPA

Naam-en-gestalte

De khandha's, de "groepen" of aggregaten waaruit de menselijke persoon wordt opgebouwd, zijn in de boeddhistische psychologie de volgende:
"Rûpa, "vorm", d.w.z. de materiële grondslag voor de gestalte en de gestalte zelf;
sankhâra's, de aangeboren neigingen en potenties, de predisposities;
vedanâ, het gevoelsleven, gevoelens van lust of onlust of indifferente gevoelens;
sañña, waarneming en begripsvorming, zowel perceptie als apperceptie;
viññâṇa, bewustzijn, de denkactiviteiten enz.

In feite treden alle vijf khandha's op als één geheel, alle tegelijk, van elkaar afhankelijk en elkaars voorwaarde; maar de laatste vier vormen samen één groep tegenover de eerste in zoverre dat ze immaterieel zijn. Als in een tekst één van de vier wordt genoemd, worden dikwijls stilzwijgend ook de andere bedoeld, zodat elk van de andere drie de ene die genoemd is, zou kunnen vervangen. Tezamen worden deze vier immateriële groepen nâma genoemd, zoals rûpa de verzamelnaam is voor het lichamelijke. Nâmarûpa omvat dus de hele persoon.

Nâma is hetzelfde woord als ons woord naam, en dat is dan ook de letterlijke betekenis ervan. Dat lijkt een simpel feit, maar het kan ons heel wat te denken geven. What is in a name, luidt de beroemde vraag van Hamlet. Niets reëels natuurlijk, maar toch ligt in een naam heel wat samengevat. Wij bezitten nu eenmaal het eigenaardige vermogen een tweede werkelijkheid te scheppen naast de natuurlijke en concrete, die met een moderne term wel de noösfeer genoemd wordt, de sfeer van de geest. We slagen er zelfs in, die tweede werkelijkheid ook een heel eind concreet te maken. Slaat u de atlas maar op. De dieren die de aarde bevolken weten er niet van, maar de staatkundige indeling van de planeet en de verschillende inrichtingswijzen van het verdeelde land zijn ge-

concretiseerde menselijke ideeën. Dat geldt ook voor bv. de nationale vlaggen. Gewoon dundoek - maar een nuttig herkenningsteken, en bovendien een symbool dat de sterkste emoties kan opwekken.
Voor onze ideeën bedenken we namen. Maar niet alleen voor onze ideeën, ook voor de dingen - waarmee we deze dan tevens tot ideeën maken. Toen we de dingen namen gingen geven en met elkaar gingen vergelijken, begon de zondeval, zegt de dichter. De vervreemding van het natuurlijke en directe door het denken in taal zette in.
Want wat doen we als we dingen soort-namen geven? We maken ze tot een abstractie, we generaliseren. We vormen begrippen en daarmee die tweede, afgeleide werkelijkheid. Elke stoel afzonderlijk heet stoel; elke mus afzonderlijk heet mus. Alleen ten opzichte van onszelf handelen we anders, en alles wat ik hier nu zeg kunnen we terugvinden in de oude boeddhistische teksten. Elke mens afzonderlijk is wel een mens; maar hij wil zich bovendien in zijn eigen-waarde bevestigd zien en krijgt daarom zijn eigen naam. Is hij bang dat hij anders niet echt zou bestaan? Toch is die naamgeving alleen een nuttige conventie, het is in onze omgang met elkaar gemakkelijk dat ieder een naam als aanduidings- en herkenningsteken heeft.
Laten we hier even bij stilstaan. Onze dochter heeft een vriend, met wie haar plannen nu eens serieus lijken te zijn. We horen hoe hij heet en zijn nieuwsgierig. Dan ontmoeten we hem voor de eerste keer. We doen enthousiast tegen onze dochter, maar in ons hart weten we het nog niet precies. Hij deed wat druk; hij legde veel nadruk op wat hij allemaal gepresteerd had; hij zag er wat opzettelijk vlot uit in die trui, het vettige haar hing tot over de col. Na een paar weken volgt een tweede ontmoeting, maar nu houden we een heel andere indruk over. We hadden nog een paar mensen op bezoek en in dat grotere gezelschap was hij nogal stil en hield zich op de achtergrond. Hij had een modieus, hem slank afkledend pak aan en net z'n haar gewassen, dat nu glansde en met een golf langs z'n voorhoofd viel. Hij zag er nu veel knapper uit; als we hem op straat waren tegengekomen hadden we hem niet eens herkend, <u>tenzij hij zijn naam had genoemd.</u>

Alleen, zo royaal als hij de vorige keer leek, toen hij met die enorme bos bloemen aankwam, was hij toch niet. Er kwam tussen hem en onze dochter de aanschaf van een gashaard ter sprake, maar toen vertrok z'n mond zich zuinig, en daarna liep hij ineens warm voor de vraag naar de meest economische oplossing, hij werd er weer levendig van... En zo gaat het door, ontmoeting na ontmoeting. We moeten hem nog leren kennen, zeggen we dan. Dat leren kennen, en zelfs het herkennen, gaat heel geleidelijk, heel geleidelijk bouwen we ons beeld van de aanstaande schoonzoon op. Misschien zal hij op andere punten, of op andere momenten, verkwistend blijken te zijn! Zelfs jaren na het huwelijk kan haar partner onze dochter zelf nog voor verrassende ontdekkingen stellen. Als afgesloten, constante eenheid bestaat die man immers niet! Als ieder van ons is hij een structuur in wording en in wisselwerking met andere structuren 1). Wie heeft nooit bij zichzelf geobserveerd dat men zich tegenover mensen verschillend gedraagt en in verschillende milieus of beroepssituaties kan veranderen als een cameleon? Als wij een medemens dan toch als een eenheid zien, doen we dat op grond van generalisatie van ervaringen die we vanuit onze eigen gezichthoek met hem hebben opgedaan. En de eerste stap tot die generalisatie is het geven van het herkenningsteken, dat als individueel onderscheidingsteken generalisatie op grotere schaal juist weer voorkomen moet: de naam. In de naam ligt voor ons het kort begrip van ons ik, ja, zowel voor de wereld als voor onszelf wórden we pas ik dank zij die naam. Hij is een van die strohalmen waaraan we ons vastklampen boven de stroom van de tijd, een baken boven de afgrond. Simone Beauvoir beschrijft in haar boek "Une mort très douce", waarin ze terugziet op het sterven van haar moeder, hoe bij het dalen van de doodkist haar moeders naam voluit wordt afgeroepen, blijkbaar een (heel zinvolle, vind ik) gewoonte in Frankrijk. Op dat ogenblik ligt in die naam het hele leven van haar moeder samengevat, haar moeder zoals ze was in de verschillende levensfases, die alle het geestesoog van Simone passeren. Het is de naam die al deze fasen samenbindt en er een abstracte, slechts indirect bestaande eenheid van maakt.

Getuigt, in dit licht gezien, de keuze van de term nâma voor de vier immateriële groepen die we vonden bij analyse van de menselijke persoon, niet van een grote intuïtieve wijsheid?

Tenslotte (ter voorkoming van misverstand): laat men niet concluderen dat ik het onderscheidende en abstraherende denken in principe verwerpen zou! Dat is verre van mij. Ons denkvermogen is een niet genoeg te waarderen bezit, ...mits we het niet almachtig maken als de knecht van de toverleerling en alle troeven uit handen geven; mits we het "redelijk" houden (in redelijkheid zit ook een gevoelselement!). Wat een grote winst uit deze "zondeval" zou het niet zijn, indien we in ons denken, het intact houdend, steeds meer ook andere geestesaspecten konden integreren. Pas dan zou het, meen ik, allerbewonderenswaardigst functioren.

Tonny K.-Sch.

1)

Natuurlijk gaat het bovendien om een buitengewoon complexe structuur, wat mede de reden ervan is dat het zoveel tijd kost om een ander te leren kennen.

Ook verandert niet iedereen in de loop van zijn leven in gelijke mate. Verstart iemand min of meer in de structuur die in zijn jeugd gevormd is, dan zal hij ons in 't algemeen voor weinig verrassingen plaatsen; dit houdt trouwens nauw verband met de complexiteit van een persoonlijkheid. Hoe complexer een levend wezen is, hoe rijker aan mogelijkheden en hoe beweeglijker, in de regel. Veranderbaarheid kan men dus ook als een persoonlijke eigenschap zien, maar toch gaat het hier alleen om graduele verschillen. Als eigenschap die behoort bij het wezen der Leegte, is veranderlijkheid onafscheidelijk van ieder van ons en gemeen aan allen.

BOEDDHISME IN JAPAN

(Hieronder volgt de tekst van de voordracht, die prof. Westhoff op de laatste voorjaarsbijeenkomst heeft gehouden. Helaas kan het alleen de inleiding zijn; de - zeer vele - dia's kunnen wij hier op het papier niet aan u tonen).

Beste vrienden,

Laat mij beginnen met u uiteen te zetten, wat u in dit verband van mij kunt verwachten.
Wanneer u mocht hopen, een gedegen en deskundig betoog te horen over het boeddhisme in Japan, moet ik u, al naar de aard van die verwachting, teleurstellen dan wel geruststellen. Ik ben noch een boeddholoog, noch een japanoloog, en ik heb geen enkele pretentie, op deze gebieden deskundig te zijn. Wel kan ik u iets vertellen aan de hand van eigen ervaring en dat is dan ook hetgeen op een bijeenkomst als deze verwacht mag worden.
Gedurende drie weken, van 15 mei tot 7 juni 1974, heb ik een bezoek kunnen brengen aan Japan, dat ik doorreisd heb van de zuidpunt van het zuidelijkste hoofdeiland, Kioesjoe, tot de noordpunt van het meest noordelijke, Hokkaido. Ik maakte die reis echter niet alleen, maar als deelnemer aan een goed georganiseerde massa-excursie van 80 deelnemers. Bovendien was dit niet een tocht ter bestudering van het boeddhisme in Japan, maar een studiereis op mijn vakgebied, d.w.z. een botanische excursie. Voortsmoet ik nog vermelden, dat de reis naar en het verblijf in Japan geheel werden betaald door het Japanse bedrijfsleven, omdat de reden van deze excursie eigenlijk was, dat de Japanners ons als een groep experts hadden uitgenodigd om hun raad te geven over het beheer van hun land. De Japanse pers noemde ons dan ook 'the greendoctors'. Deze situatie bracht met zich mee, dat wij grote verplichtingen hadden jegens onze gastheren en zeker niet vrij waren om van hun programma af te wijken en onze eigen gang te gaan.
Niettemin werden wij op deze excursie wel in de gelegen-

heid gesteld, een bezoek te brengen aan een tamelijk groot aantal Japanse tempels van allerlei aard; welgeteld waren dit 12 tempelcomplexen, ongeacht de twee tempels die ik toch nog buiten het programma om met een klein groepje heb kunnen bezoeken. Ik sprak met opzet van tempelcomplexen; in vele gevallen liggen Japanse tempels namelijk bijeen als een groep van verschillende grotere en kleinere gebouwen met uiteenlopend karakter, die bij elkaar horen en een gemeenschappelijk erf, park of bos en een gemeenschappelijke omheining hebben.
De reden, dat wij op onze excursie zo betrekkelijk veel aandacht aan al deze tempelcomplexen hebben kunnen geven, was allereerst, in de zin van het excursiedoel, een technisch belang. Omdat dit van betekenis is voor de plaats van de tempels in de Japanse samenleving, moet ik daarop ter verduidelijking wat nader ingaan.
Het eilandenrijk Japan is een van de dichtstbevolkte landen ter aarde, maar niettemin tevens een der bosrijkste; 68 % van het oppervlak bestaat uit bos. Deze paradox is als volgt te verklaren. Het grootste deel van Japan bestaat uit gebergten. Deze zijn veel steiler dan wij ze in Europa kennen. Bij het beschouwen van Chinese landschapsprenten zal het u wel eens zijn opgevallen, hoe steil, ja bijna loodrecht de berghellingen daarop worden voorgesteld, en u zult dit wellicht als een artistieke vrijheid hebben beschouwd. Ik ken China niet uit eigen aanschouwing, maar in Japan zijn vele berghellingen werkelijk zo steil als ze op de Chinese voorstellingen worden weergegeven. Als gevolg van deze steilheid zijn de bergen zo goed als onbewoond en geheel met dichte bossen bedekt. Hier zijn nog altijd grootse, woeste en ten dele ook liefelijke landschappen te vinden met tal van Nationale Parken. De bevolking concentreert zich in de betrekkelijk smalle en langgerekte kustvlakten. Daar zijn de laatste decennia enorme, gigantische en afgrijselijke miljoenensteden ontstaan, eindeloze opeenhopingen van huizen, industrieterreinen en verkeersbanen. Het is bijna onmogelijk zich van deze haast apocalyptische verschrikkingen een voorstelling te maken, als men dit niet heeft gezien. Het is veel en veel erger dan bijv.

het Roergebied of Groot-Londen; niet alleen zijn de conurbaties, dus de stedelijke agglomeraties, veel groter, maar ze zijn ook anders, beklemmend, chaotisch en bovenal arm aan groene elementen, aan rustpunten.
In dit troosteloze Mordor van de civilisatie zijn de tempelcomplexen als oasen overgebleven, soms klein, soms groot of zelfs zeer groot, zoals de grotendeels uit tempelcomplexen bestaande omgeving van de stad Kyoto. Men moet zich zulke complexen niet zozeer voorstellen als tuinen, maar voornamelijk als bossen, in de eerste plaats loofbossen. Tuinen spelen daarin slechts een ondergeschikte rol en tuinen zoals wij die kennen komen in Japanse tempelcomplexen weinig voor. Als er tuinen zijn, dan zijn dat òf de heel speciale Zen-tuinen, die veel onderhoud vergen en dus slechts kleine oppervlakten beslaan, òf tuinen die meer lijken op wat wij heemparken of instructieve plantsoenen zouden noemen. Maar de bossen zijn het belangrijkst. Hoewel zij natuurlijk al vele eeuwen lang sterk door de mens beïnvloed zijn, komen zij in hun houtsoortenkeuze in hoge mate met de oorspronkelijke bossen van de betreffende streek overeen en zijn ze daarvan vaak zelfs de laatste relicten. Dit alles vertel ik u enerzijds als de reden waarom wij op onze excursie tamelijk veel tempelcomplexen hebben bezocht, anderzijds om u daarmee een eerste indruk te geven van de plaats van de tempels in de Japanse samenleving. De schrille tegenstelling tussen de beboste bergen en de woestijnen der civilisatie, die ik u zojuist heb geschetst, is echter ook in algemeen verband van veel betekenis, namelijk wanneer wij willen proberen iets van de Japanse samenleving en de Japanse gemoedsgesteldheid te begrijpen.
Het gemoed van de Japanner wordt verscheurd door een tegenstelling, waarvoor hij geen oplossing ziet en die hij inkapselt in wat wij Westerlingen een vorm van compartimentspsychologie zouden noemen. Enerzijds heeft de Japanner een uitgesproken gevoel voor harmonie, voor schoonheid in kleur, vorm en gebaar, voor sierlijkheid, evenwicht en verfijning. Dit is in het Westen zó algemeen bekend, dat het veelal tot een onjuist beeld van het Japanse volk leidt. Dit gevoel voor harmonie tussen geest en lichaam, tussen natuur en cultuur heeft o.m.

geleid tot Ikebana, de Japanse bloemsierkunst, tot de stijlvolle en sobere inrichting van hun huizen, tot de sierlijke kimono-kleding, de elegante thee-ceremonie, de uitermate verfijnde dramatiek van het Nô-spel, de precieuze cultuur van de bonzai of dwergboompjes, en de sierlijk ingerichte en keurig verzorgde tuintjes. Dit alles behoort tot de eeuwenoude, zuiver Japanse levensstijl, die, zoals we naderhand zullen zien, religieus bepaald is. In die levensstijl nu is, in het midden van de negentiende eeuw, de Europese civilisatie ruw binnengebroken, nadat de Amerikaanse vloot de Japanse regering gedwongen had, het land voor handelsverkeer met het Westen open te stellen. Japan is het enige niet-westerse land ter wereld geweest, dat op deze uitdaging niet heeft gereageerd met een halve of hele koloniale onderwerping, maar met de overweging dat men slechts aan onderwerping door het Westen zou kunnen ontkomen door de Westerlingen zoveel mogelijk na te bootsen en te evenaren. Dit is de Japanners in technisch opzicht op verbluffende wijze gelukt. Ze hebben zich in korte tijd de westerse wetenschap, techniek, het verkeerswezen, de westerse administratie, de westerse kleding en tot op zekere hoogte de westerse omgangsvormen eigen gemaakt. Maar ze zijn daarbij geen Westerlingen geworden. In hun zieleleven, hun taal, hun schrift, hun cultuur zoals die zich uitte in tuinaanleg en ikebana, nô-spelen en religieuze devotie, zijn ze Japanners gebleven. Deze kloof hebben ze niet kunnen overbruggen. Een karakteristiek voorbeeld is het gedrag van Japanners in de vaak overvolle treinen. In hun eigen, Japanse samenleving munten de Japanners uit in een in onze ogen overmatig verfijnde hoffelijkheid, waarbij de talloze wederzijdse buigingen ons het meest opvallen. In een overvolle trein echter kunnen diezelfde Japanners zich heel anders gedragen; ze duwen, dringen en stoten daar op een wijze, die de ruwste Westerling hen niet zou verbeteren. Als men dit paradoxale gedrag men hen bespreekt, en hun vraagt hoe dit met de hun eigen hoffelijkheid valt te rijmen, antwoorden ze heel verbaasd dat de trein toch een westerse uitvinding is. Ze bedoelen daarmee te zeggen, dat daar de ongeschreven wetten van de Japanse samenleving dus niet gelden.

Zo reikt het Japanse besef van schoonheid en harmonie dan ook niet verder dan huis, tuin en hof; het heeft de schaal van het landschap nooit bereikt. Een redelijke planologie is er een illusie. Buiten de theekamer, de bloemsierkunst en het bonzai-tuintje heerst de wet van de jungle met een grauwheid, onbarmhartigheid en smakeloosheid die ons als een nachtmerrie voorkomt. Men noemt Japan dan ook wel de "lachspiegel van het Westen".
Het is voor het begrip van ons onderwerp noodzakelijk, nog op een ander aspect van de aard van het Japanse volk in te gaan. De Japanner is in veel hogere mate dan de Westerling een sociaal wezen. Individualisme, zoals wij dat kennen, komt in Japan nauwelijks voor en wordt er als een afwijking beschouwd. De levensomstandigheden van de Japanse bevolking bieden een goede gelegenheid om dit verschijnsel historisch-materialistisch te benaderen en wel door de vergelijking van twee cijfers: de gemiddelde woonruimte van de Westerling is 8 m2, die van de Japanner slechts 0,8 m2, dus tien maal zo klein. Privacy, enige vorm van privé-leven, is in Japan dan ook onbekend; alleen de allerrijksten kunnen zich dat veroorloven. Een Japanner is bijna nooit alleen; zelfs de toiletten en badkamers zijn vaak gemeenschappelijk. Het verschijnsel is echter veel gecompliceerder en zeker ook al veel te oud om het met de simpele vergelijking van vierkante meters woonruimte te kunnen afdoen. In wezen is, zoals we nog zullen zien, ook deze groeps-mentaliteit religieus bepaald. Wellicht kan men zelfs wel zeggen, dat de Japanner zich juist op grond van zijn aard als gemeenschapswezen zo gemakkelijk in de sociale gevolgen van overbevolking heeft kunnen schikken.
Japanners doen bijna alles in goed georganiseerde, min of meer militair gedrilde groepen. Ze gaan in groepen naar hun werk, beoefenen in de vrije uren op het bedrijf collectief gymnastiek, gaan in drommen op tempelbezoek en in kudden op excursie, zowel in binnen- als buitenland. Zo is ook de Japanse religie in de eerste plaats een groeps-religie, en het is dan ook niet eenvoudig, ons voor te stellen hoe dit te rijmen valt met het boeddhisme, waar het naar onze overtuiging toch in de eerste plaats gaat om een persoonlijke inzet, om het individuele begrip van de Vier Edele Waarheden en de persoonlijke beslissing

tot het volgen van het Achtvoudig Pad.
U zult u nu wellicht afvragen, hoe we ons dan het Zen-boeddhisme moeten voorstellen. Zen is toch eën typisch Japanse uiting en naar ons idee is Zen tevens vóór alles een levenshouding van de enkeling. Afgezien nog van de vraag of de Japanners dit laatste zelf ook zo zien, moet ik vooral het eventueel bij u bestaande misverstand wegnemen, dat alle of de meeste Japanners aanhangers van Zen zouden zijn. Zen is weliswaar een karakteristiek Japanse uiting, maar slechts een klein gedeelte van het volk is er actief bij betrokken. In feite is Zen het beste op te vatten als een van de vele secten die het boeddhisme in Japan heeft voortgebracht en wel, nauwkeuriger gezegd, als een van de vier hoofdsecten, maar niet in die zin dat het aantal aanhangers zeer groot zou zijn. Zen is een reactie op de Japanse mentaliteit.
Wanneer we over Japan spreken, blijven we steeds in paradoxen denken. Hier komt er weer een. Japan is duidelijk een boeddhistisch land en wel een land waar zich een specifieke vorm van het Mahâyâna-boeddhisme ontwikkeld heeft, in het Japans genaamd 'Butsudô' = 'de weg van Boeddha'. Niettemin heeft Japan een eigen, typisch Japanse staatsgodsdienst, geheten Sjintô, hetgeen letterlijk betekent: 'weg der goden'. Terwille van begrip van de samenhang tussen Sjintô en Butsudô is het nodig, eerst op Sjintô wat nader in te gaan.
Sjintô is van oorsprong een polytheïstische natuur-religie, waarin de mythologie omtrent het ontstaan van de wereld een grote rol speelt; men zou Sjintô nog het beste kunnen vergelijken met het geloof van de oude Grieken of dat van de oude Germanen. De oudste bronnen voor onze kennis van het Sjintô zijn twee Japanse geschriften uit het begin van de achtste eeuw, die de geschiedenis van de wereld vertellen. Oorspronkelijk waren hemel en aarde niet gescheiden. Het 'In', het donkere, passieve, vrouwelijke, aardse beginsel en het 'Yo', het lichte, actieve, mannelijke, hemelse element vormden samen een chaotische massa. Het zuivere, heldere element steeg op als hemel; het grove, zware bestanddeel bezonk en werd aarde. We zien hier een duidelijke samenhang met de Chinese begrippen

'yang' en 'yin' voor hemel en aarde. Tussen hemel en aarde ontstonden de eerste goden; daaronder treden vooral naar voren Izanagi, de 'eerste man', en Izanami, de 'eerste vrouw'; dat waren dus een man-god en een vrouw-god. Staande op de drijvende hemelbrug stootten zij de 'hemelse, met juwelen bezette speer' naar beneden in de oceaan. Toen zij de speer terugtrokken, begon het water dat er af droop, te stollen. Daarmee ontstond het eerste eiland van de Japanse archipel. Op dit eiland richtten Izanagi en Izanami hun woning in en daar werden hun kinderen geboren, waaronder Amaterasoe, de zonnegodin, de voornaamste was. Nog altijd is Amaterasoe de hoofdgodin van Sjintô. Amaterasoe kreeg ruzie met haar broer Soesanowo, de god van de stormwind, omdat die haar rijstvelden vernielde. Vertoornd trok ze zich terug in de berggrot van de hemel, zodat er diepe nacht daalde over de wereld. De ontstelde goden verzamelden zich ter beraadslaging. De smid van de goden vervaardigde een spiegel en een halsketen van juwelen, die samen met offergaven opgehangen werden aan een boom vóór de grot waarin Amaterasoe zich bevond. Daarop voerde een der godinnen een potsierlijke dans uit, zodat de goden in daverend gelach uitbarstten, een scène die ons onweerstaanbaar herinnert aan het homerisch gelach van de goden op de Olympus. Amaterasoe werd nieuwsgierig, zette de deur van haar verblijf op een kier, en zag haar beeld in de spiegel, wat haar ijdelheid streelde, zodat ze geleidelijk weerte voorschijn kwam. Deze mythe geeft de overwinning van het licht op de duisternis en de chaos weer.
Het aantal goden in Sjintô is eindeloos. Een belangrijke functie hebben de huisgoden, te vergelijken met de Romeinse lares, die de woningen bewaken en de geborenen beschermen. Ook de verering van de voorouders is een wezenlijk bestanddeel van de eredienst. Totdat, vlak na Wereldoorlog II, keizer Hirohito door generaal Mc Arthur gedwongen werd te verklaren dat hij niet van goddelijke afkomst was, hebben 1200 jaar lang de keizers gegolden als de afstammelingen van de zonnegodin Amaterasoe.
Sjintô kent in zijn eredienst nauwelijks godenbeelden. Er bestaan wel beelden, met name van de geluksgodin, de rijstgodin, de fallische god en de god van de visvangst,

maar die worden nooit aanbeden. In plaats daarvan vereert men een sjintai, d.i. een lichaam, waarin de godheid tegenwoordig geacht wordt; dus een soort fetisj, misschien het beste te vergelijken met de ouwels en de miswijn van de Roomse kerk. De belangrijkste sjintai is de spiegel van Amaterasoe, die bewaard wordt in het nationale Japanse heiligdom, de tempel van Ise. In die naam 'Ise' vinden we de namen terug van de oorspronkelijke goden Izanagi en Izanami.
Een echte Sjinto-tempel dient niet als plaats van eredienst. Hij wordt wel door de gelovigen bezocht, maar niet met het doel daar gezamenlijk een cultus te volbrengen; de tempel is de woning van de godheid. Een sobere eredienst vindt buiten plaats, vóór de tempel, waar men ook jaarlijks het bidfeest en het dankfeest voor de oogst houdt. Onder het Japanse volk is de aanbidding van de zon zeer verbreid; vele duizenden pelgrims maken een nachtelijke tocht naar de top van de heilige berg Foedji-san, om de opgaande zon te aanbidden. Dergelijke massale bergbeklimmingen als pelgrimstochten kennen we ook van elders, bijv. de jaarlijkse beklimming van de berg Croaghpatrick in West-Ierland.
De religieuze waarde van Sjintô ligt voor de Japanner hierin, dat hij er door verbonden blijft met het heilige vaderland, met de natuur en de geschiedenis van zijn land en met zijn voorouders. Hierin ligt ook de oorsprong van de uitingen van de Japanse cultuur; de bloemschikkunst, het Nô-spel, de tuincultuur, de Japanse muziek, het zijn religieuze symbolen van de verbondenheid en de polariteit van hemel en aarde en van de verdere Sjintô-mythologie, ook al danken ze hun vormgeving en ritueel mede aan de invloed van Zen.
Er is in het oorspronkelijke Sjintô geen sprake van enige ethiek, van de leer van goed en kwaad, noch van enige verlossingsleer. Wel is er, via de vooroudervereríng, een zeker geloof in een voortbestaan na de dood. Eigenlijk is het wezenlijke element van Sjintô hetzelfde als dat van andere zogenaamd primitieve godsdiensten: de mens aanbidt zijn eigen stamverband, zijn 'clan'. Nog altijd ligt voor de Japanner de hoogste waarde van het leven in de 'ie', d.w.z. een groep

mensen die verbonden zijn door een gemeenschappelijke woonplaats, een gemeenschappelijk belang en een gemeenschappelijk verleden, waarin alle voorouders van die groep, evenals alle te verwachten nakomelingen een wezenlijk aandeel hebben. Vroeger werd de 'ie' vooral vertegenwoordigd door het gezin, of beter de familie; maar geleidelijk aan is de 'mana', de magische kracht van de 'ie', in belangrijke mate overgegaan op het bedrijf waar men in dienst is. Dit verklaart de voor ons Westerlingen onbegrijpelijk sterke binding van de Japanner aan zijn bedrijf, zijn zaak, de firma waar hij werkt. Hij blijft daaraan graag levenslang trouw; verandering van werkkring wordt door de samenleving niet gewaardeerd. De gezamenlijke werknemers van een Japans bedrijf hebben een bedrijfslied, dat ze 's morgens gezamenlijk plechtig zingen en dat het midden houdt tussen een geloofsbelijdenis en een padvindersgelofte; de teneur is altijd, dat het in dat bedrijf om heel wat verheveners gaat dan om geld verdienen. Ons Westerlingen doet dit aan als huichelarij, maar de Japanners menen het volkomen ernstig. Het zal u wel bekend zijn dat bepaalde progressieve jongeren hier in het Westen niet moe worden te beweren dat onze maatschappij, onze overheid en ons onderwijs beheerst worden door het bedrijfsleven. Dit is een idée fixe en gewoon niet waar; maar in Japan is het inderdaad wel zo, daar beheerst het bedrijfsleven de samenleving en wel via een religieuze binding.

Hoe moeten we nu de relatie zien tussen Sjintô en Butsudô, het Japanse boeddhisme?

Het boeddhisme is in het jaar 552 n. C. uit China naar Japan gekomen, maar heeft er pas in de zevende eeuw vaste voet gekregen, vooral dankzij prins Sjotokoe Taisji, die het boeddhisme krachtig bevorderd heeft. Het ging hier om het Mahâyâna-boeddhisme, in het Japans genaamd 'Daidzjo Boekkyo'. In het begin van de negende eeuw hebben vooral de Tendai-school en de tantrische Sjingon-school het gezag van de leer versterkt. Het tantrisch boeddhisme had toen de Hindoe-goden al in zijn pantheon opgenomen, als manifestaties van de Boeddha en als Bodhisattva's, en de Sjingon-school presteerde nu hetzelfde met Sjintô. Alle Sjintô-goden, van de zonnegodin Amaterasoe tot de lagere geesten, worden sindsdien opge-

vat als manifestaties van Boeddha's en Bodhisattva's. Er ontstond daardoor een soort synthese van Sjintô en boeddhisme, die de naam 'Ryôboe-Sjintô' kreeg, d.w.z. de verbinding van de mysticke wereld der ideeën en verschijnselen, Ryôboe, met de 'weg der goden', Sjintô.
Ideëel gezien kon deze verbinding daarom zo gemakkelijk plaats vinden, omdat het boeddhisme het ethisch lege en indifferente Sjintô als het ware heeft opgevuld, heeft doordrenkt met een ethiek, een zedeleer, en vooral een verlossingsleer. De leer van Karoena, het mededogen met alle levende wezens, is een wezenlijk element geworden van het Japanse geloof. Vooral de Sjingon-secte heeft in belangrijke mate bijgedragen tot de humanisering van de Japanse samenleving.
Tijdens de laatste periode van het Sjogoenaat, vanaf ongeveer 1700, heeft men in de toen heersende stroming van nationalisme en isolationisme wel geprobeerd, de Sjintô-leer te 'zuiveren', maar dit is hoogstens formeel gelukt, niet ideëel. Wel heeft dit, helaas, geleid tot een soort van beeldenstorm, waarbij veel waardevolle boeddhistische beelden en andere kunstvoorwerpen verloren moeten zijn gegaan.
Het zou ons veel te ver voeren, de gecompliceerde ontwikkeling van het Japanse boeddhisme in al zijn secten te vervolgen; we zouden door de bomen het bos niet meer zien. We zullen ons tot hoofdlijnen beperken.
Er is in het oude Japan naast een Mahâyâna- ook een Theravâda-stroming geweest. Van de drie Theravâda-secten van Nara, de oudste hoofdstad van boeddhistisch Japan, bestaat tegenwoordig eigenlijk alleen nog de Ritsoe-secte. Deze heeft de andere secten vooral beïnvloed door het opstellen van leefregels voor het monnikenwezen. 1976
Een karakteristieke Mahâyâna-richting wordt vertegenwoordigd door de Tendai-secte en de Shingon-secte, die beide van de negende eeuw dateren en die van groot belang zijn geweest voor het doordringen van de ethische beginselen van het boeddhisme in het Japanse volk, vooral van Karoena, het gebod van liefde en mededogen voor alle wezens op aarde. Zowel voor de

Ritsoe-secte als voor Tendai en Sjingon, en ook voor Zen, geldt dat het eigen gedrag, de levenswijze van de enkeling, beslissend is voor zijn levensverdieping, zijn inzicht en zijn verlossing uit het lijden. De Japanse taal duidt dit aan als de weg van 'jiriki', eigen inspanning.
Daartegenover staat echter, dat ongeveer de helft van de Japanse boeddhisten van een geheel ander uitgangspunt uitgaat: voor hen is niet jiriki, de eigen inspanning, doorslaggevend, maar tariki, d.w.z. de inspanning van een ander, in dit geval de Heiland of Verlosser. Deze weg gaat uit van de verering van de Boeddha Amitabha, die in het Japans Amida genoemd wordt. Amida vertegenwoordigt in Mahâyâna het mystieke Lichaam der Leer, naast het Transformatie-Lichaam en het Vreugde-Lichaam. Amida is een der vijf wijsheidsboeddha's, de Boeddha van het Oneindige Licht, wiens koninkrijk in het Westen ligt en het Paradijs vertegenwoordigt. Dit Paradijs der Grote Gelukzaligheid heeft op Chinezen en Japanners een veel grotere aantrekkingskracht uitgeoefend dan op de Indiërs. Voor de aanhangers van hetgeen Conze het amidisme noemt is het doel van het leven weliswaar de verlossing uit het lijden, maar dit komt dan neer op intreden in het Grote Paradijs na de dood.
Van groot belang is nu, dat de ontwikkeling van de verering van Amida in Japan ertoe geleid heeft, dat het geloof almachtig en alleenzaligmakend werd, en dat het zedelijk gedrag van de mens daarbij geen rol speelt. Niet 't volgen van het Achtvoudig Pad is van belang, maar het blinde geloof, het nauwkeurig vervullen van het ritueel, en vooral het voortdurend aanroepen van de hoogste naam; deze heilsformule luidt in het Japans: Namo Amida Butsu.
Deze leer is vooral verbreid na 950. De twee belangrijkste Amidascholen zijn de Zuivere-Land-School of Jodo en de Ware Secte van het Zuivere land of Jodo Sjin-Sjoe. De Jodo-secten omvatten ongeveer de helft van alle Japanse boeddhisten.
Vooral in Sjin-Sjoe is het radicale streven geweest, de nadruk te leggen op de kracht van het loutere geloof in Amida en de betekenis van het deugdzame leven te verontachtzamen. Alle mensen zonder uitzondering, of ze nu edel of misdadig zijn, worden toegelaten tot Amida's

paradijs. Het geloof in Amida's genade is de enige voorwaarde voor die toelating. Deze secte verwerpt zelfs de gematigde ascese van het kloosterleven: ook de priesters zijn gehuwd en zij eten dierlijk voedsel. Het priesterhuwelijk wordt beschouwd als een teken dat men de lasten van de gewone man wil delen, dat men de gewoonten en plichten van de gemeenschap waarin men leeft wil handhaven, omdat het aanmatigend zou zijn die te verwerpen. De belangrijkste taak die men heeft, is te leven als ieder ander, zonder ethische aanmatiging, en zowel de wereld als de Boeddha te dienen.

De positieve waarden van Sjinsjoe zijn dus duidelijk de democratische gezindheid en de erkenning van sociale plichten. Het is te begrijpen, dat een dergelijke secte in de huidige wereld wel succes heeft; wel mogen we ons afvragen of de aanpassing van Sjin-Sjoe aan de geïndustrialiseerde maatschappij niet zóver is gegaan, dat we enigszins mogen betwijfelen of hier nog wel sprake is van boeddhisme.

De vierde belangrijke secte, naast de tantrisch-esoterische Sjingon-secte, de Amida-secten en Zen, is de secte van Nitsjiren, waarvan de stichter, Nitsjiren, leefde van 1222-1282. Oppervlakkig gezien heeft deze secte wel wat gemeen met die van Amida, maar de boeddhistische gezindheid is hier nog veel verder te zoeken. Nitsjiren zelf had niets van een boeddhistische leraar. Hij was een ijdele, aanmatigende, humeurige man en een grof egoïst. Hij was ervan overtuigd, dat de Japanners het uitverkoren ras waren dat de wereld zou hervormen, en het is opvallend, dat de volgelingen van Nitsjiren een militairistische inslag hebben. De leer van Nitsjiren doet ons dan ook niet zozeer denken aan de leer van Boeddha als wel aan het Duitse nationaal-socialisme, en het is zeker niet toevallig dat Japan in de tweede wereldoorlog met Italië de enige bondgenoot van Hitler-Duitsland is geweest.

Ook nu nog heeft Nitsjiren in Japan een grote en zelfs nog steeds toenemende aanhang, vooral in de vorm van de zogenaamde 'Nieuwe Religies'. De belangrijkste daarvan is de Soka Gakkai, eigenlijk een religieus

geïnspireerde lekenorganisatie met een zakenman als president. De Soka Gakkai is een goed georganiseerde miljoenenbeweging met eigen scholen, tempels, bibliotheken, sporthallen, en zelfs een eigen universiteit. In wezen is het een para-militaire organisatie, die zowel doet denken aan de padvinderij als aan de Morele Herbewapening. Hoewel de aanhangers zichzelf tooien met de weinig bescheiden aanduiding 'True Buddhists', dus de 'ware boeddhisten', heeft de Soka Gakkai naar mijn overtuiging eigenlijk nauwelijks meer iets met boeddhisme te maken.

Mahayana ← 552 → Theravada
Tendai + Shingon 9e eeuw Ritsoe
Amida na 950 Nitsjiren 1250
Zen

Victor Westhoff

DE ZAAIER

Op een morgen kwam de Verhevene, die, na zich gekleed te hebben met bedelnap en overkleed, op stap was gegaan, op de plek waar de brahmaanse landbouwer Bhâradvâja aan het werk was. Op dat ogenblik hield deze een voedseluitdeling. En toen ging de Heer daarheen en stelde zich aan de kant op.
De brahmaanse landheer Bhâradvâja zag de Heer daar staan voor een aalmoes en zei tot hem: "Ik, asceet, ploeg en zaai en na het ploegen en zaaien eet ik. Jij, asceet, moest ook ploegen en zaaien, en dan pas eten".
"Ook ik ploeg en zaai, brahmaan, en daarna eet ik."
"Maar wij zien van meneer Gotama geen juk en ploeg of de ploegschaar of prikkel voor de ossen of de ossen zelf, en toch zegt meneer Gotama: ook ik, brahmaan, ploeg en zaai en pas na geploegd en gezaaid te hebben eet ik." En daarop wendde de brahmaan zich tot de Heer met de versregels:

"Je knikt dat je landman bent en we zien geen ploegen,
Vertel ons dan hoe je het doet, we willen het graag weten".
"Geloof is mijn zaad, ascese de regen en wijsheid is mij juk en ploeg,
schaamte de disselboom, mijn geest het leidsel, en waakzaamheid ploegschaar en prikkel.
Beheerst in daad en woord en matig in gebruik van voedsel,

(vervolg op pag. 28)

B O E K E N

ZEN-BEGIN, BUNDEL TOESPRAKEN VAN SUZUKI-ROSHI

In de vorige aflevering van "Saddharma" het boek van Erik Bruyn ("De weg van zazen") besprekend, kondigde ik het boek van Suzuki-roshi reeds aan.

Inmiddels is dit verschenen en gaarne herhaal ik dat onze zen-literatuur daarmede een grote verrijking heeft ondergaan. Natuurlijk zullen vele zen-studenten al in het bezit geweest zijn van de Engelstalige uitgave ("Zen mind, beginners mind"), maar het euvel van de taal-barrière moet men toch niet onderschatten.

In het voorwoord van Prof. Huston Smith wordt een vergelijking getrokken tussen de verdiensten van Prof. D.T. Suzuki en Suzuki-roshi. "Was Daisetz Suzuki's Zen dramatisch, Shunryu's Zen is gewoon". Dat klopt wel en is vrij gemakkelijk verklaarbaar. De methode van Rinzai-Zen, door D.T. gevolgd, is namelijk gericht op een verhoging van spanning, het met alle macht streven naar satori. Soto-Zen, de weg van Suzuki-roshi, heeft daarentegen, als ik het zo mag uitdrukken, een meer "quiëtistisch" karakter.

Uit dit karakterverschil spruit misschien ook voort dat D.T. Suzuki een "veelschrijver" is geweest, terwijl het boek "Zen begin" het enige werk is dat Suzuki-roshi heeft nagelaten. Dit laatste is zelfs niet geheel juist: zijn leerlingen hebben het samengesteld met behulp van op de band opgenomen toespraken.

Uit de toespraken komt Shunryu Suzuki naar voren als een ware Zen-meester. Direct, eenvoudig in zijn taal, mild en tegelijkertijd streng in de benadering van zijn leerlingen. Deze eenvoud van taal is overigens misleidend - immers de simpele woorden verwijzen steeds naar datgene, wat aan het rationele bevattingsvermogen onttrokken is. Men moet daarom ook niet te snel aannemen dat ieder, die in Zen geïnteresseerd is, voor dit boek rijp is.

De vertaling van het boek lijkt mij aan redelijke eisen te voldoen. Enkele vragen wil ik echter wel stellen.

Het voorwoord van Huston Smith eindigt met: "Hij is hier in ieder van ons, als wij hem bij ons wensen". Indien in de Engelse tekst het woord "want" gestaan heeft, waarom dit vertaald met: "wensen"?

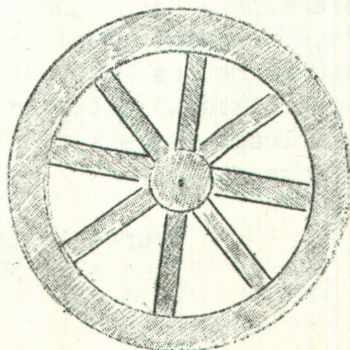
Waarom het woord "religion" vertaald met "godsdienst" (zie bijv. pag. 166) en niet met "religie"?
Waarom "emptiness" vertaald met "leegheid" (zie bijv. pag. 108) en niet met "leegte"?

Nu ik toch aan het vragen ben, gaarne nog een vraag aan de uitgever: Waar is de vlieg van Mike Dixon gebleven (pag. 16)?
Het doet wat slordig aan deze wèl te vermelden, maar niet op te nemen.

Overigens, complimenten voor de verzorging (letter, formaat, omslag) en - niet te vergeten - ook voor de (tenslotte) gekozen titel en ondertitel.

Samenvattend: een prachtig boek, van harte aanbevolen voor de "rijpere beginner" (waarbij ik in het midden laat wat "rijp" en "beginner" betekent).

Leo Boer.

T IJ D S C H R I F T E N

World Buddhism, 153/3 Dutugemunustr., Nugegoda, Sri Lanka, jan. 1976. Van Saddhatissa is het 4e deel van zijn beschouwing "Nibbana: Perfect Bliss and Freedom" opgenomen. Shanti Bhadra start een serie artikelen: "Diary of a Dharmaduta Mission" (door India). Verder zijn er bijdragen van George D. Bond en Shohei Ichimura en een jonge Amerikaan, die boeddhistische monnik is geworden, legt de lezers uit hoe hij hiertoe gekomen is, met grote oprechtheid en enige naïveteit. In het februari-nr. begint Nathan Katz een serie artikelen "Mahayana Criticism of Theism".

Yâna, "Buddhistisches Haus Georg Grimm", 8919 Utting a. Main. In het maart/aprilnr. is de vertaling van de Dhaniya-sutta (de beroemde samenspraak van de Boeddha met een herder) door Georg Grimm opgenomen; en een bijdrage van Max Hoppe, tamelijk vlak moralistisch ditmaal.

---

wied ik 't onkruid der begoocheling. Vriendelijkheid is mijn bevrijding

en energie mijn ploegos, die, mij brengend naar

volmaakte vrede, heengaat zonder terugkeer, en waarheen hij gegaan is,
daar is geen verdriet.

Zo is dan deze akkerbouw. Haar oogst is onsterfelijkheid.

Zo bevrijdt dit ploegen van alle leed."

Daarop schepte de brahmaanse landbouwer Bhâradvâja rijstepap in een grote bronzen schaal en overhandigde deze aan de Verhevene met de woorden: "Moge de eerwaarde Gotama de rijstepap nuttigen, hij is een landbouwer, want hij ploegt een akker die de vrucht der onsterfelijkheid draagt."

Vertaald uit het Pâli,
Sutta Nipâta 4, vss 76
t/m 80.

SADDHARMA

is een uitgave van de Stichting Nederlands Buddhistisch Centrum

de Stichting werd opgericht op 8 november 1967

haar doelstelling is:
de studie van de beginselen van het buddhisme te bevorderen en de praktische toepassing van deze beginselen aan te moedigen

de Stichting is geen religieus genootschap maar wil helpen diegenen te verenigen – welke levensovertuiging of geloof zij ook aanhangen – die op enigerlei wijze in het buddhisme belang stellen of zich daarbij betrokken voelen

iedereen, ook organisaties of instellingen, kunnen als begunstiger aan de Stichting steun verlenen

het contact-adres van de Stichting is dat van de redactie van Saddharma; dit adres is op de eerste bladzijde van dit tijdschrift vermeld

begunstigers ontvangen regelmatig, tenminste vijf maal per jaar, de afleveringen van Saddharma
zij hebben tevens het recht deel te nemen aan de landelijke bijeenkomsten, die een- of tweemaal per jaar gehouden worden

